MARA. THE VOICES OF ETICHS

Csatlos Oana Lucia
PhD. student, University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Târgu Mureș

Abstract:Human feelings are something unbelievable, unexplained . They cannot be controlled. Mara, Persida, Nați, Bandi, Trică they all fell prey to them. Persida fell in love and run away with her lover, Nați, and she did everything to save her marriage. She succeeded through tolerance, patience, love and everything she did. Nați lost his mind and sought support in alcohol and violence, and he is coming back to what he was because of his love for his family. Bandi, being the illegitimate son of Hubăr, when he finds out he is his father, he cannot control his feelings, he does not control himself, and he killed his father. Mara did everything for her children and for her social statute. Due to her, Persida managed to save her marriage. Inner rages, desires, emotions are what characterizes us as human beings.

Keywords: feelings, marriage, patience, children, love

„Cuvîntul i-a fost dăruit dăruit omului ca să-şi tăinuiască gândurile."[1]

„Etică, *s.f.* – 1. Știință care studiază morala (principiile morale, legile lor de dezvoltare istorică, conținutul lor de clasă și rolulu lor în viața socială etc.) 2. Ansamblu de norme de comportare morală corespunzătoare ideologiei unei anumite clase sau societăți; morală"[2]. Etica are în vedere organizarea morală a vieții sociale, cercetarea problemelor de ordin moral și prescrierea de norme pentru comportamentul individual al omului.

Pornind de la definiția eticii putem deduce faptul că Ioan Slavici folosește în opera sa, *Mara*. anumite voci ale eticului. Acestea se manifestă prin: gândurile, sentimentele, acțiunile conștiente sau inconștiente ale personajeleor.

„ Tudor Vianu a atras atenția asupra oralității de tip popular la Slavici iar G. Călinescu, exemplificând prin *Popa Tanda*, a făcut observația că ‹‹împrumutând graiul eroilor, scriitorul deschide nuvelele printr-un fel de acord stilistic››. Chestiunea ce se ridică și în cazul frazei inițiale din Mara este: cine vorbește? cu alte cuvinte, cine este naratorul? Vorbitorul necunoscut, care o căinează pe săraca văduvă cu doi copii, sărăcuții de ei, folosește de fapt însești cuvintele Marei, lucru de care ne dăm seama după două pagini, când o auzim pe Mara închinându-se să mulțumească Domnului pentru reușita unei afaceri și chemându-și copiii cu vorbele: ‹‹Închina-ți-vă și voi, sărăcuții mamei!›› Și, imediat, se atribuie Marei motivarea interioară a acestei formule stereotipe: ‹‹Sunt săraci sărăcuții că n-au tată; e săracă și ea, c-a rămas văduvă cu doi copii››. Stilul indirect liber din acest pasaj indică în Mara pe cea care gândește astfel. Să conchidem că ea este naratorul? Cu siguranță nu, căci, folosind expresiile Marei, ca și cum și-ar însuși punctual de

[1]Stendhal, *Roșu și negru*, editura Albatros, București, 1977, p. 142
[2]Dumitru I. Hâncu, *Dicționar școlar*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 187

BDD-A28698 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:48 UTC)

vedere, naratorul rămâne totuși distinct de personaj. Intră, cum ar spune Bahtin, în orizontul lui, dar nu se confundă cu el".[3]

Prin acțiunile, faptele personajului, modul acestuia de a gândi, de a vorbi, deducem trăsăturile sale de caracter.

,,O data este Mara așa cum apare celorlalți; altă dată, așa cum ar dori să apară sau așa cum se închipuie apărând. Nici identificarea, nici distanța nu sunt absolute: e vorba mai curând de o confruntare permanentă, fără ca vreunul din termeni să fie privilegiat decisiv. O perspectivă, aceea din afară, e de natură etică; a doua, cea dinăuntru e de natură psihologică. Simplu spus, colectivitatea apreciază și judecă ceea ce individul face ca urmare a impulsurilor sale naturale. Naratorul ‹‹cuprinde›› în sine ambele laturi, atât instanța supraindividuală, care reglează sistemul (‹‹gura satului››), cât și psihologia, instinctul, imaginația fiecărui personaj, care îi motivează acțiunile.

Inedit, în raport cu proza anterioară, este modul identificării. Traducerea frământărilor interioare ale personajelor se realizează cu ajutorul stilului indirect liber (prezent accidental în *Elena* lui Bolintineanu,ca și necunoscutul lui Filimon). O pagină ca aceasta conține una din primele încercări de realism psihologic la noi, prin urmărirea fluxului gândirii, surprins pe ‹‹viu››"[4].

Dezvăluind starea sa materială, deducem perfidia Marei. Acestă perfidie se manifestează mai ales prin următoarele cuvinte ,,tot le-au mai rămas însă copiilor"[5]. Mara nu spune că averea le-a rămas lor, ei și copiilor, ci doar copiilor.

Fin psiholog, atent la caractere, trăsături umane, atent la sufletul personajelor, frământările și gândirea acestora, Slavici conturează atent și meticulos, analizate pe toate părțile, personajele romanului. Vocile eticului vorbesc mai mult decât suficient, lăsându-ne de multe ori pe noi înșine să ne dăm seama de caracterul personajelor. Dorințele, idealurile, frământările, suferințele, gândurile întunecate ce se perindă printre colțurile minții, toate se observă prin acțiunile și prin monologurile interioare ale personajelor. Vocea interioară reflectă atât convingerile conștiente cât și pe cele inconștiente. Vocea interioară influențează modul în care, o persoană reacționează față de o anumită situație, cum se simte și ce face. Monologul interior este atât de natură pozitivă și neutră, cât și de natură negativă.

Se pot observa, pe parcursul operei, frământările Marei și contradicțiile sale interioare. Mara, precupeață, cunoscând averea banului dorește să facă mereu cele mai bune alegeri. Observăm prin acțiunile și frământările interioare, chibzuința și răbdarea acesteia.

,,Taci! (…) Taci! Mă năucești. Nu știu ce să răspund. Există răspuns, (…) dar nu sunt în stare să îl găsesc. Nu mai spune nimic. Lasă-mă să-mi adun gândurile. Sau, mai degrabă, lasă-mă să încerc să nu mă mai gândesc la nimic"[6].

Putem compara aceast dialog al lui Dorian din *Portretul lui Dorian Gray* cu vocea interioară a Marei. La fel ca și acesta, Mara se gândește, își adună gândurile, vrea să găsească un răspuns dar, spre deosebire de Dorian la care putem observa cu ușurință nervozitatea, neliniștea, lipsa răbdării, la Mara se observă neliniștea și totuși un calm interior aflate paradoxal, răbdarea și încercarea calculată de a găsi un răspuns, de a găsi soluția ideală.

,, Apoi, după ce a mai băut și o ulcică de apă bună, ea scoate săculeţul, ca să facă socoteala. Niciodată însă ea n-o face numai pentru ziua trecută, ci pentru toată viaţa. Scăzând

[3]Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, editura Gramar, București, 2004, p. 121
[4]*Ibidem*, p. 122-123
[5] Ioan Slavici, *Mara*, editura Andreas, București, 2014, p. 5
[6] Oscar Wilde , *Portretul lui Dorian Grey*, Editura Litera , București, 2014, p. 30

BDD-A28698 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:48 UTC)

dobânda din capete, ea pune la o parte banii pentru ziua de mâine, se duce la căpătâiul patului şi aduce cei trei ciorapi: unul pentru zilele de bătrâneţe şi pentru înmormântare, altul pentru Persida şi al treilea pentru Trică. Nu e chip să treacă zi fără ca ea să pună fie şi măcar numai câte un creiţar în fiecare din cei trei ciorapi; mai bucuros se împrumută pentru ziua de mâine. Când poate să pună florinul, ea-l sărută, apoi rămâne aşa, singură, cu banii întinşi pe masă, stă pe gânduri şi începe în cele din urmă să plângă".[7]

Putem observa în acest paragraf faptul că, această chibzuință a Marei trece până la zgârcenie. Zilnic face socoteala, nu doar pentru o singură zi, ci pentru toată viața. Se observă aici preocuparea și îngrijorarea ei pentru viitor și pentru copiii ei. Sărutul banului poate fi comparat cu sărutul pământului din romanul *Ion* de Liviu Rebreanu: ,,Apoi încet, cucernic, fără să-şi dea seama, se lăsă în genunchi, îşi coborî fruntea şi-şi lipi buzele cu voluptate de pământul ud. Şi-n sărutarea acesta grăbită simţi un fior rece, ameţitor…"[8] În ambele opere, protagoniștii iubesc și râvnesc cu desăvârșire ceva, în acest caz Mara banul și Ion pământul. Sărutarea, în ambele cazuri, reprezintă mulțumirea, muulțumirea interioară pentru lucrul mult râvnit. Totuși, spre deosebire de Ion care face orice ca să aibă pământ, care inclusiv se însoară cu fata pentru care nu mistuie nicio pasiune doar pentru a avea avere, Mara nu e dominată de ban, ea își exercită prin ban dominația asupra altora Aceasta muncește pentru ban. Ion sărută pământul în momentul său de plină glorie, pământul se clatină, aici sărutul semnifică dominația, Mara sărută banul în tăcere și singurătate, semnificația mulțumirii și grijii.

„Dacă Mihu, din *Gura Satului*, ştie că stăpînirea a cât mai mult pămînt îl ridica în ochii satului, tot aşa ştie şi Mara, că numai prin ban îşi putea înălța spița în ierarhia socială. Banul nu este la ea scop, cît mai curînd mijloc şi nu averea e o strînge interesează – erau în Lipova şi alți oameni mult mai bogați – ci în desfăşurarea aproape spectaculoasă, a unei energii cu disponibilități inepuizabile.”[9]

Totuși, la un moment dat, Mara se îndepărtează de sistemul valorilor morale impuse de ea însăși, și devine avară. ,, Avarul, (…) având instinctul proprietății, îl respectă și la alții și, nevoind să piardă o fărâmă din ceea ce are, ne se atinge de bunul nimănui".[10] Aceasta uită de scopul inițial, acela de a economisi, și începe să țină atât de mult la bani încât în consideră mai presus decât aproape orice altceva. Mara ,,trăiește bucuria pură de a se ști stăpâna banilor".[11]

,,Nu doară că i-ar fi greu ceva; când simte greul vieţii, Mara nu plânge, ci sparge oale ori răstoarnă mese şi coşuri. (…)Era una, preoteasa de la Pecica, o femeie minunată, şi dulce la fire, şi bogată, şi frumoasă: ar fi spart Mara toate oalele dacă cineva s-ar fi încumetat să-i spună că Persida ei n-are să fie tot aşa, ba chiar mai şi mai. Iar preoteasa aceea stătuse patru ani de zile la călugăriţele din Oradea-Mare: era deci lucru hotărât că şi Persida are să stea cel puţin cinci ani la călugăriţele din Lipova"[12].

Faptul că a rămas văduvă, a făcut-o pe Mara o femeie mai puternică. Așa cum Persida e o Mara în devenire, mai târziu ajungând o oglindire a Marei, putem spune despre Mara că a fost cândva o Persida, greul vieții făcând-o să devină ceea ce e acum. Mara are o mulțumire interioară deoarece, deși muncește, lucrând cât e ziua de lungă, mergând dintr-o parte în alta, văzând că

[7] Ioan Slavici, *Mara,* editura Andreas, București, 2014, p. 21
[8]Liviu Rebreanu, *Ion*, editura Liviu Rebreanu, București, 2016, p. 299
[9]D. Vatamanciuc, *Ioan Slavici Opera Literară*, Editura Academiei R. Socialiste România, p. 185
[10]E. Lovinescu, *Critice 1*, editura Minerva, București, 1982, p. 233
[11]Doina Ruști, *Scriitori români*, editura Niculescu, București, 2007, p. 168
[12] Ioan Slavici, *Mara,* editura Andreas, București, 2014, p. 8

BDD-A28698 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:48 UTC)

averea ei crește, știe că nu e degeaba. Alegerea ei de a-și ascunde sentimentele la furie este un semn al puterii interioare, dobândite prin trecerea peste suferințe.

Mara își iubește nespus copiii și, la fel ca orice părinte, îți dorește tot ce e mai bun pentru ei. Aceasta, uitându-se la Persida copilă, și-o imaginează matură, bogată și frumoasă. Acesta fiind idealul ei pentru o femeie perfectă și împlinită. Ceea ce nu e ea dar, probabil și-ar dori, planifică pentru Persida. Văzând în Pecica idealul ei pentru Persida, face tot ceea ce e nevoie pentru ca speranțele ei pentru Persida să devină realitate. Împinsă de o motivație și de o dorință interioară, Mara ar face aproape orice pentru ca speranțele ei să nu se năruie.

Totuși, aflând de fuga fiicei ei cu Natl la Viena, Mara ar trebui să fie zdrobită. În schimb, aceasta este cuprinsă de mândrie deoarece „Mara știa bine că fiecare om își face singur viața lui, legea triumfă cu toate accidentele inevitabile. (…) Aceasta fiind filosofia fatalistă a Marei, e instructiv să aflăm că mândria ei în fața gestului Persidei se explică prin reve - lația fiicei cu mama.”[13]

Mara este cuprinsă de o mândrie interioară dar, totuși, orgoliul este cel care iese la iveală. Se revoltă spunând ,,mi-ați stricat toată viața!" deși, cel mai corect ar fi fost ,,mi-ați năruit speranțele!". Însă orgoliul, egoul nu o lasă să își dezvăluie adevăratele sentimente. Mara preferă să își exteriorizeze furia speranțelor năruite decât să își arate slăbiciunea, adică mândria pentru independența fetei sale, pentru alegerea ei, pentru asemănarea fetei cu mama.

Sub masca asprimii, Mara ascunde o mare sensibilitate și suferă de fiecare dată când Persida și Trică trec prin dificultăți și prin momente grele așadar, Mara uită de orgoliu și de ego și decide să își ajute fiica să scape de rușine și își dă binecuvântarea de a se căsători cu Natl.

,,Cum ar fi putut ea să creadă că tocmai acum i se strică toate planurile? (…) Așa, râzând mereu, a trecut Murăşul, şi mai vârtos râdea când l-a văzut, în sfârşit, pe Trică cu şapca pe ureche. Ah! ce bine îi şedea! Ah! ce fecior! Nu era nici unul ca dânsul! Trică se cutremură în tot trupul când le văzu. Apoi, cuprins de o pornire dureroasă, făcu câţiva paşi spre mumă-sa, o îmbrăţişă lung şi o sărută de mai multe ori, în vreme ce Persida începu să plângă, şi plângeau toţi văzând-o pe dânsa plângând.

Ca să scape, Trică se desfăcu, ridică iar sticla cu vin şi, cu lacrimile în ochi, începu să chiuiască din nou, încât răsuna tot oraşul. "[14]

Se poate observa în acest pasaj revolta lui Trică. Revolta bărbatului ce își dorește să ia viața în piept așadar, se duce la recrutare. Deși trist, gândindu-se la părăsirea mamei și a surorii lui, vocea interioară îl îndeamnă pe Trică să recurgă la acest act, considerat un act de curaj. Persida, când își dă seama de hotărârea fratelui său se înspăimântă deoarece se teme pentru el, ea fiind mereu protectoarea lui. Mara se umple de bucurie mai ales când se gândește la suma de bani ce o va primi. Speranțele, planurile ce păreau să renască, o fac pe Mara să se umple de mândrie pentru copiii ei.

,, Criticii au înclinat să vadă în Mara un fel de forță a naturii: desigur, ea este cu adevărat una, femeie vitală, harnică, neobosită, dar nu este mai puțin o forță socială: condiționată și putându-se exercita într-o anumită societate. Ea este o parvenită, ca și Păturică ori Scatiu, însă cea dintâi căreia ideologia autorului nu-i răpește, printr-un act arbitrar, biruința. Biruitoare, văduva devine o femeie onorabilă, prin bogăție, dar și prin exemplul pe care chiverniseala ei îl oferă altora."[15]

[13]Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, editura Gramar, București, 2004, p. 128
[14] Ioan Slavici, *Mara,* editura Andreas, București, 2014, p. 262-263
[15]Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, editura Gramar, București, 2004, p. 129

BDD-A28698 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:48 UTC)

În capitolul *Norocul casei*, legătura mamă – fiică devine mai puternică, Mara fiind alături de Persida ,dându-i sfaturi, încercând să o convingă pe fată să își găsească alt bărbat deoarece, luată de gură pe dinainte, îi dezvăluie Persidei averea lor, averea ei și a lui Trică. Aici Mara se destăinuie fiicei sale, deoarece, în ea are cea mai mare încredere. Îi destăinuie greul prin care a trecut, faptul că s-a ostenit și a tras de la gură pentru a le putea oferi ei, și lui Trică, o avere și un viitor. O roagă să păstreze secretul, temându-se să le fie furați, cu voie sau fără voie, banii agonisiți cu atât de multă strădanie. Totuși, mânată de iubirea ce o poartă copiilor ei, și de încrederea ei în Persida, Mara dezvăluie secretul averii lor.

Persida, aflând de averea ei, se umple de bucurie gândindu-se cât de bucuros va fi Naţl când va afla, dându-și seama că acesta s-a retras în păcate: băutură, jocuri de noroc și violență împins de orgoliu, egoism și de dorul unui trai bun: ,,De ce adică Naţl era mereu posomorât și răstit? de ce era nerăbdător? de ce bea? de ce juca cărţi? de ce era nemulţumit cu soarta lui? Pentru că era deprins să trăiască bogat și trăia acum sărac, scos de dânsa din averea lui."[16]

Persida își dorește nespus să îi dezvăluie lui Naţl secretul banilor și să reînvie pasiunea de altădată, deoarece, iubirea încă exista. Naţl o iubea pe Persida nespus în ciuda comportamentului său și aceasta, la rândul ei, îl iubea pe el și nu își putea închipui viața cu un alt bărbat deoarece, ea nu putea iubi un alt bărbat la fel cum îl iubea pe Naţl. Căsnicia fericită are în centrul ei iubirea iar Persida știa că iubirea, răbdarea și toleranța îi vor salva căsnicia. Și, într-adevăr, Persida reușește să salveze căsnicia, iar Naţl revine la ce era cândva, datorită iubirii sale pentru copil și pentru Persida. Acestă iubire, îngropată undeva în inima sa, reiese la gloria de odinioară. Foarte bine se poate observa această manifeste în următorul pasaj: ,,Doamne! zise el cu ochii plini de lacrimi, ceartă-mă pe mine, ceartă-mă cu toată asprimea, dar lasă-l pe el, păzeşte-l, ţine-l, orb să fie, surd să fie, slut să fie, schilod să fie, numai a om să semene, căci tot al tău este, tot ţie are să ţi-l păstreze sărmana aceasta de femeie." Dorința lui Naţl, spusă cu atât de multă dorință, regret și dragoste este astfel ascultată.

Bandi este fiul nelegitim al lui Hubăr. Nerecunoscut de tatăl său, cu mama sa murind și trăind la mănăstire, Bandi, spre deosebire de Naţl, se teme să se revolte și să înfrunte viața, rezumându-se să trăiască din mila celorlalți. Știind de viața pe care a dus-o și știind tot prin ce a trecut, sentimentele sale răbufnesc când Hubăr îi dezvăluie faptul că e fiul său și, înnebunit, orbit de furie, fără capacitatea de a-și controla acțiunile, Bandi îl ucide pe Hubăr chiar dacă, probabil, el nu asta și-ar fi dorit. ,,Dar totul era zadarnic. Creierul avea propria lui hrană și din ea se îndopa, iar imaginația desfigurată de frică până la forme grotești se zbuciuma și se contorsiona ca o vietate chinuită de dureri, dansa ca o marionetă obscenă și râdea prin măști veșnic schimbătoare. Apoi, asta oarbă, cu răsuflare abia simțită, nu se mai târa deloc, iar Timpul fiind mort, gândurile de spaimă năvăleau sprintene în față, dezgropau din mormânt un viitor hidos și i-l puneau înaintea ochilor. Îl privea. Și simpla-i înfățișare de groază îl făcea să înmărmurească.[17]

Vocile eticului pot fi extrem de vizibile dacă, privim cu atent și dacă, intrăm adânc în sufletul, mintea și pielea personajelor. Deși mii de specialiști au încercat, sentimentele sunt ceva inexplicabil. Sentimentele sunt frecvent individuale și subiective. Pentru noi, ființele umane, sentimentele sunt ceva magnific, ceva ce țin doar și doar de divin, ceva ce nu poate fi controlat. Nu există ființă umană care să poată să își controleze în totalitate sentimentele, ceea ce e absolut magnific din punctul meu de vedere. Răbufnirile interioare, dorințele, pasiunile și absolut tot ceea ce caracterizează ființa umană sunt mai mult decât perfecte. La fel ca personajele din Mara, care se lasă pradă propriilor emoții, și noi ne lăsăm adeseori pradă lor. Morții caută, poate viața

[16] Ioan Slavici, *Mara*, editura Andreas, Bucureşti, 2014, p. 265
[17] Oscar Wilde , *Portretul lui Dorian Grey*, Editura Litera , Bucureşti, 2014, p. 226

BDD-A28698 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:48 UTC)

de apoi dar magnificele acum și aici ale vieții sunt toate doar ale noastre și doar pentru o vreme. Sentimentele umane nu trebuie înrobite, dintre toate cele ce există și au existat, sentimentele trebuie să aibă cea mai deplină libertate.

BIBLIOGRAPHY

Romane:

1. Ioan Slavici, *Mara,* editura Andreas, București, 2014
2. Oscar Wilde , *Portretul lui Dorian Grey,* Editura Litera , București, 2014

Referințe critice:

1. Cornel Ungureanu, *Ioan Slavici, monografie,* editura Aula,
2. Doina Ruști, *Scriitori români*, editura Niculescu, București, 2007, p. 168
3. Dumitru I. Hâncu, *Dicționar școlar*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976
4. D. Vatamanciuc, *Ioan Slavici Operă literară*, editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970
5. E. Lovinescu, *Critice 1*, editura Minerva, București, 1982, p. 233
6. Liviu Rebreanu, *Ion*, editura Liviu Rebreanu, București, 2016
7. Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe,* editura Gramar, București, 2004
8. Stendhal, *Roșu și negru*, editura Albatros, București, 1977

BDD-A28698 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:48 UTC)